

SCHMIDT ANIKÓ

A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának 2024. évi iratgyarapodásai

2024-ben elsősorban a már korábban beérkezett, nagyobb terjedelmű iratanyagok rendezésére és állományba vételére összpontosítottunk, de természetesen az év folyamán is számos új anyagot kaptunk ajándékba, vagy vásároltunk a rendelkezésünkre álló iratvásárlási keretből. A gyűjtőkori tevékenység során állományunk 2024-ben 14,81 ifm-el és 518 db irattal/pecsétnyomóval gyarapodott.

Ajándékozás

A rendezési munkák eredményeként az egyesületi-testületi gyűjteményünk két jelentős iratanyaggal is bővült: a HU-MNL-OL-P 2325-ös jelzeten helyeztük el a Magyar Mérnöki Kamara 2 ifm terjedelmű iratanyagát (1989–1996), és a HU-MNL-OL-P 2326-os törzsszámra került a Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok Országos Szövetsége (HÖTOSZ) 4,7 ifm terjedelmű irategyüttese (1991–2011). Szintén kiemelendő a Magyar Restaurátorok Egyesületének iratai, amelyek elsősorban alapidokumentumokat (alapszabály, irányelvek, adatkezelési szabályzat, időrendi táblázat, eseménynaptár), közgyűlésekkel kapcsolatos iratokat, beszámolókat, együttműködési megállapodásokat, szakértői ügyeket, állásfoglalásokat, ösztöndíjasok beszámolóit, külkapcsolati ügyekben keletkezett dokumentumokat, konferenciák, kiállítások szervezéséhez kapcsolódó anyagokat, valamint panaszos iratokat tartalmaznak. Az 1948 és 2020 között kell dokumentumokat a HU-MNL-OL-P 2384-es fondban vettük állományba.

Nagyvonalú ajándékozóinknak köszönhetően a személyi és családi iratanyagunk is számos értékes tétellel bővült. Praznovszky Iván anekdotákat, hazai és külföldi íróktól vett idézeteket, és versrészleteket tartalmazó kötete kiegészítette a már bent lévő Praznovszky család iratanyagát (HU-MNL-OL-P 2126). Praznovszky Iván (1883–1971) a Tanácsköztársaság bukása után fontos szerepet játszott a Külügyminisztérium újjászervezésében, 1919 végén a párizsi békekonferenciára utazó magyar küldöttség főtitkárává nevezték ki. Feladatkörébe a békedelegáció utazásának, ellátásának és programjának megszervezése tartozott. A trianoni békeszerződés aláírása után is Párizsban maradt külügyi szóvivőként, majd 1922-től párizsi nagykövet és meghatalmazott miniszter lett. Később madridi

és lisszaboni nagykövetként dolgozott. Hazatérte után aktívan részt vett a közéletben és az üzleti életben, valamint publicisztikai tevékenységet is folytatott. Az 1910-ben íródott kötetet a HU-MNL-OL-P 2126-93.-211. jelzeten vettük állományba (0,03 ifm). A magyar történelem fontos eseményét örökíti meg a szintén ajándékként beérkezett Tarnay család iratanyaga, amely szorosan kapcsolódik a Magyar Nemzeti Bank Aranyvonatához. A második világháború végén a hazánk felé özönlő szovjet csapatok elől az ország értékeit vasúton nyugatra menekítették, ezeket a szerelvényeket emlegették később „aranyvonatként” azok rakománya miatt. Az első aranyvonaton a jegybank csaknem 30 tonna aranya, valuta- és részvényállománya mellett a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank aranykincsét, közgyűjtemények (Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia) értékeit, egyebek mellett Mátyás király Corvináit és a méteretalon platina rudját, valamint állami kezelésű letétállományokat, köztük zsidó eredetű vagyonekat is elszállítottak. Ezek a kincsek két részletben hagyták el az országot, az első szerelvény 1945. január 17-én, a második január 23-án indult útnak a fertőbozi vasútállomásra. Az értékek mellett a jegybank 230 tisztviselője és családjuk is a vonatokon utazott, összesen csaknem hétszáz ember hagyta így el az országot. Abban, hogy az aranyvonatok rakománya amerikai fennhatóság alá került, nagy szerepe volt Tarnay Frigyesnek, az MNB főellenőrnek és Tuboly József banki munkatársnak. Ők juttatták el a levelet az amerikai hadsereghez, amelyben a gondjaikra bízták az MNB Spital am Pyhrnben (Alsó-Ausztria) őrzött 30 tonnás aranykészletét, Magyarország aranytartalékát. Az aranyvonattal kapcsolatos dokumentáció Tarnay Frigyesnél maradt, majd az ő halála után az anyagokat a fiai, a Kaliforniában élő ifjabb Frigyes, István és Géza őrizték tovább, és ők adták át személyesen, ünnepélyes keretek között a Magyar Nemzeti Levéltár számára 2024-ben. Az 1936–2002 között keletkezett, zömében családi levelezést tartalmazó iratanyag a HU-MNL-OL-P 2392 fondban helyeztük el (0,12 ifm). Szintén jelentős a 2024-ben beérkezett Súlyom László volt köztársasági elnök hagyatéka (1983–2011), amely elsősorban fényképalbumokból, fényképekből, kitüntetésekéből és iratokból áll. A 2 ifm terjedelmű anyag jól kiegészítette Súlyom László már a levéltárban lévő iratanyagát (HU-MNL-OL-P 2308), így annak második sorozatában helyeztük el.

Középkori iratanyagunk ajándékozás útján értékes címereslevéllel bővült: II. Lajos 1519.09.14-én kelt címeradománya Makrai Gergelynek, amelyet a HU-MNL-OL-Q 500-DL 108980 jelzeten vettük állományba.

Szintén ajándékként került hozzánk az 1945. január 18-án orosz hadifogságba esett Horváthi Gyula hadifogoly „naplója”. Az „Új élet felé” című kéziratában szereplő feljegyzések 1945. április 24. és 1947. június 13. között keletkeztek, zömében a lettországi Windauban (ma Ventspils) lévő táborban. A tábor faliújságján is megjelent saját versei, rövidebb novellái váltják egymást híres íróktól, történelmi személyektől vett idézetekkel, bölcsességekkel. A szó szoros értelmében vett naplónak csak a fogságból való hazatérést dokumentáló, 1947. május 23-tól június 13-ig terjedő időszakot megörökítő rész tekinthető. A 0,02 ifm terjedelmű kéziratot a HU-MNL-OL-R 385-111. jelzeten helyeztük el.

Kiemelkedő még Okolicsányi Ferenc 11 táblára 370 db ragasztott pecsétlenyomatból, 139 db egyéb pecsétlenyomatból és 2 db mutatóból álló pecsétgyűjteménye, amelyet szintén ajándékként kapott meg intézményünk. A 19-20. században létrejött gyűjteményt a HU-MNL-OL-V 12-A-15. jelzeten vettük állományba.

Letét

Letétként vettük állományba a Barkóczy család 5 db, 18-19. században keletkezett kéziratot, amelyek jól kiegészítették a Barkóczy család már levéltárban lévő, 1527–1871 iratanyagát (HU-MNL-OL-P 1841). A most letétként átvett anyag az alábbi kötetekből áll: A tavarnai Barkóczy uradalom számadáskönyve, 1834-1842, 0,02 ifm (HU-MNL-OL-P 1841-48.-6.); Johannes Isacus de Urina: Phoenix Atropicus de morte iterum redux, 1743. 0,01 ifm (HU-MNL-OL-P 1841-52.-4.); Äusserliche operations deren Pferden über haubt. 1770, 0,02 ifm (HU-MNL-OL-P 1841-52.-13.); Német nyelvű verseskötet, 19. sz. 0,01 ifm (HU-MNL-OL-P 1841-52.-42.); Äusserliche beschreibung des Pferdts, Eintheilung des Leibs, 1743. 0,01 ifm (HU-MNL-OL-P 1841-52.-43.)

Iratvásárlás

Iratvásárlásaink közül kiemelkedik az 1495-ben kelt egri káptalani oklevél, amelyet a DL 108454. (Q 281) jelzeten vettünk állományba. Középkori gyűjteményünk más értékes iratokkal is gyarapodott: Szentmiklósi Pongrácz Pongrácz és Miklós oklevelével (kelt: 1508.02.27., HU-MNL-OL-Q 500-DL 108359.); Az országnagyok oklevelével (kelt: 1446.09.14., HU-MNL-OL-Q 500-DL 108972.) és Garai Miklós nádor oklevelével (kelt: 1409.04.05., 16. sz-i másolatban, HU-MNL-OL-Q 500-DL 108971.)

Ugyancsak izgalmas iratanyagvásárlásunk volt Laky Mihály 3 db, 18. századi levele a Komárom megyei Lögör pusztára, benne a pannonhalmi bencés konvent 1521. évi oklevélkivonatának átírata (kelt: 1793, 18. sz.; HU-MNL-OL-P 2256-214.-1.). Az első levél Laky Mihály latin nyelvű levele

ismeretlen jegyzőnek egy II. Lajos által kiállított oklevél hi-telességével kapcsolatban felmerült kérdések további tisztázására (1793). A levél írója folytatólagosan a levele után másolta a pannonhalmi bencés konvent 1521. évi oklevelének kivonatát, amely átírja II. Lajosnak egy ugyanez évi parancsát a konvent számára. Ez utóbbi a Lögör pusztára és három hozzá tartozó halastó zálogba adása kapcsán rendelkezik, hogy a nemesócsai Füsthy Mihály zálogba adó személy bevallása alapján az előtte megjelent bálványszakállasi lakosokat, Beke Ferencet és Dénest, valamint Nagy Balázst, Aranyosi Tamás királyi emberrel vezessék be a nevezett birtokba. (Nemesócsai Laky Gergely fiai, Mihály és családjaik 1728-ban kaptak nemesi kiváltságlevelet.) A második dokumentum Laky Mihály magyar nyelvű levele 1 beírt oldalon, (kelt Komárom, 1793. december 2.) ismeretlen jegyzőnek (Komárom vármegye jegyzőjének?), melyben az 1521. évi lögöri (Lögör pusztára, Komárom megye) záloglevélről szóló, a Csorba család részére kiállított tanúsítvány egyszerű másolatát kéri immár másodjára. A harmadik dokumentum egy, a 18. században írt névsor középkori (főleg 16. századi) nevekkal, évszámokkal és feltehetőleg oldal-számokkal – talán egy lajstromkönyv, másolati könyv vagy protokollum tartalmának kijegyzetelése.

A már levéltárban lévő Kvassay család anyaga is gyarapodott (HU-MNL-OL-P 444). Az újabb kiegészítésben főleg levelek, számlák, fényképek, gyászjelentések, anyakönyvi kivonatok és hivatalos iratok találhatóak, illetve kiemelkedő a benne lévő kéziratnapló. Az 1738 és 2001 között kelt iratanyag legértékesebb része Kossuth Ferenc saját vázlatrajzai, első felesége emlékkönyve, beszédei, előadások szövegei, táviratok, levelezés, szerződés, tanulmányainak kéziratot töredékei, egy könyvrészlet kéziratot másolata és fotó. Kossuth második felesége Kvassay lány volt (kvassói és brogyáni Kvassay Mária (1855-1920)), így kerülhetett a család tulajdonába az értékes Kossuth kéziratot anyag. A 0,27 ifm terjedelmű anyagot a HU-MNL-OL-P 444-(17-32. tételek) jelzeten helyeztük el.

Több értékes tétellel gyarapodott címereslevél-gyűjteményünk is: II. Mátyás 1616.04.21-én kelt címereslevelét Galambos Antalnak a HU-MNL-OL-R 64-1.-1111., II. Ferdinánd 1635.09.06-án kelt címereslevelét Burm Jánosnak a HU-MNL-OL-R 64-1.-1115., Ferenc József 1905-ben kelt bárói rangemelő és előnévadományozó, valamint címerbővítő oklevelét Groedel Bernát és családja részére a HU-MNL-OL-R 64-1.-1089. jelzeten helyeztük el. Johann Wilhelm von Königsegg címeres album amicumát (1607-1615) a HU-MNL-OL-R 64-4.-25. jelzeten vettük állományba.

Megvásároltuk a Károlyi család pecsétnyomóját is, melynek mérete 2,2 X 2 cm. Kétoldalas, egyik oldalán a Károlyi család grófi címere, másik oldalán növényi ornamentikával körbevett, tetején grófi koronával fedett ovális pajzsban KG vagy KC monogram látható, feltehetően gróf Károlyi György pecsétje lehetett, de elképzelhető, hogy a monogram Károlyi Georgina, vagy akár Károlyi Geraldine nevének rövidítése. (HU-MNL-OL-V 13.-1.-45.)

Jelentős iratvásárlásunk volt a Horthy család iratanyaga. A 4,87 ifm terjedelmű anyag 1867-2013 között keletkezett, és elsősorban Horthy Istvánné, a fiatalon elhunyt kormányzóhelyettes özvegye által összegyűjtött és megőrzött családi

iratokat, fényképeket tartalmazza. Az értékes családi iratanyagot a HU-MNL-OL-P 2389 jelzeten helyeztük el.

2024-ben céhes iratanyag-gyűjteményünk is gyarapodott: a budai molnárcéh végbizonyítványát (kelt:1771.12.26.) és a kecskeméti szabócéh inasfelszabadító levelét (kelt: 1778.08.30.) is állományba vettük a HU-MNL-OL-R 276-No. 470. és No. 471. jelzeten.

Átvétel

Az Iparművészeti Múzeum Adattárától vettük át a Magyar Turista Egyesület szórványos iratait 1939-1943-ból. Az anyag főleg a Magyar Turista Egyesület egyik szakbizottságához, a Történelmi és Természeti Emlékbizottsághoz írt leveleket tartalmazza, de megtalálhatók benne Babós Imre, a Magyar Turista Szövetség alelnökének iktatott levelezése 1944-ből, illetve főleg a Szövetség működésével, turistautak, menedékházak építésével, szervezésével kapcsolatos iratok is.

Reprodukció

A Magyar Nemzeti Levéltárban lehetőség van arra is, hogy a magántulajdonban lévő, maradandó történelmi értékkel bíró iratokról biztonsági másolatot készítsenek az iratok tulajdonosai, és így a digitális felvételeket a levéltár állományba vegye. 2024-ben is több értékes magántulajdonban lévő irat digitális másolatát helyeztük el. A címereslevelek közül reprodukcióként vettük állományba Mária Terézia magyar királynő által kiadott nemesség- és címeradományát Petőcz Péter és családja részére (1742.10.22., HU-MNL-OL-X 10815-33.); I. Ferenc József magyar király által kiadott nemesség-, előnév-, és címeradományt Hérics Tóth János törvényszéki elnök részére (1880.07.25, HU-MNL-OL-X 10815-34.); III. Károly

magyar király által kiadott címereslevelet Török István, felesége, Tissin Annamária és gyermekeik részére (1718.08.24., HU-MNL-OL-X 10815-35.), valamint II. Lipót magyar király nemességadományára Veszeloovszky Pál zólyomi szenátor és általa felesége, Hubka Rebeka, valamint gyermekeik, János, Mária és Franciska részére. (1790.12.13., 1790.12.13., HU-MNL-OL-X 10815-37.) Az első világháborúhoz kapcsolódó, gyűjteményes napon átvett iratanyagok közül hét irategyüttest is állományba vettünk, közöttük Vida László első világháborús hagyatékát, amely tábori leveleket, hivatalos iratokat és önéletrajzot, katonadalokat, első világháborús névjegyzéket, feljegyzéseket, verseket, morzeírást, térképeket, első világháborús fotókat, családfát és édesapjára, Vida Józsefre vonatkozó iratokat tartalmaz. (HU-MNL-OL-X 10815-50.) Szintén nagyobb gyűjtemény Zvarinyi Miklós és Lajos első világháborús iratai, amelyek háborús rajzokból, fényképekből, iratokból állnak. Zvarinyi Miklós előrehozott érettségét követően vonult be 18 évesen az első világháborúba, mint önkéntes, tiszti iskolás. A bevonulást követő fél évben elhunyt Neuhausban (feltehetően a dél-csehországi Jindřichův Hradecben), spanyolnáthában. Addig mindazokat a helyeket (osztrák és dél-csehországi településeket), ahol a sejjel megfordult, lerajzolt. A hagyaték részét képezi édesapja, Zvarinyi Lajos békéscsabai rajztanár iratanyagának az a része, mely Miklós életéhez és korai halálához valamilyen módon kapcsolódik. Az értékes anyagot a HU-MNL-OL-X 10815-53. jelzeten helyeztük el.

A Magyar Nemzeti Levéltár iratanyaga 2024-ben is számos értékes tétellel bővült, ami jól mutatja, milyen sok maradandó történelmi értékű iratanyag van magántulajdonban, az évről-évre növekvő ajándékozási szándék vagy az olyan megoldások, mint a biztonsági másolat készítése, pedig segítik ezen iratanyagok hosszútávú megőrzését és kutathatóságának biztosítását.

E számunk szerzői

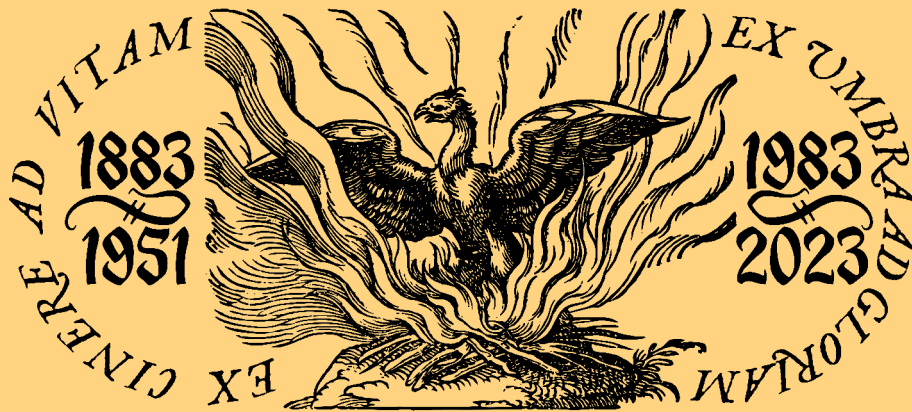
BENKE TAMÁS pénztárnok (MHGT, Verőce)

BÓDY BENCE PhD-hallgató (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bp.)

METZGER SOMA PhD-hallgató (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bp.)

SCHMIDT ANIKÓ PhD, főlevéltáros, osztályvezető (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.)

VISKOLCZ NOÉMI az MTA doktora, egyetemi tanár (Miskolci Egyetem)

„Hamuból az életre – homályból a dicsőségre!” Főnix-embléma az „MHGT 140” konferencia meghívójáról. [A felhasznált fametszet: *Nicolaus Reusner: Emblemata Nicolai Revsneri...* (Joannes Feyerabendt, Frankfurt am Main 1581.) 98.]

TÁJÉKOZTATJUK KEDVES OLVASÓINKAT,

hogy a Turul kiadói jogait 2023-tól a folyóiratot alapító *Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság* (MHGT) vette át. A továbbiakban a Turul terjesztését is az MHGT szervezi. Az átadás-átvétellel, valamint a meglévő előfizetések további fenntartásával kapcsolatos információk megtalálhatók a **Turul folyóirat új honlapján**:
<https://turul.mhgt.hu/>

Az új honlapon (a *Lapszámok* menüpontban) elérhetők a folyóirat megjelent számai, letölthető PDF formátumban. (Az 1883–2009 közötti lapszámok évenként egy fájlban, míg a 2010 utániak füzetenként külön-külön tölthetők le.) Ugyanitt található a folyóirat további Internetes elérhetőségeit tartalmazó linkgyűjtemény is.

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy a kiadó-váltás eredményeként,
a folyóirat előfizetési bankszámlaszáma is megváltozott!

Kérjük szépen, hogy előfizetési díjaikat, a továbbiakban a következő bankszámlára utalják:

Bankszámlaszám: 16200223-10176344

Számlatulajdonos neve: Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
(Szükség esetén rövidítve is írható, pl.: „Magyar Heraldikai és Gen. Társ.” vagy „MHGT”)
Számlavezető bank neve: MagNet Magyar Közösségi Bank Zrt.

Nemzetközi átutaláshoz szükséges, kiegészítő adatok:
IBAN (nemzetközi bankszámlaszám): HU84 1620 0223 1017 6344 0000 0000
Számlavezető bank BIC (SWIFT) kódja: HBWEHUB

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy folyóiratunk előfizetési díja a 2025. évtől megemelkedett!

Belföldi előfizetőink részére:

5000 forint/évfolyam (= 4 × 1250 forint/füzet).

Külföldi előfizetőink részére:

európai szállítási cím esetén: 50 EUR/évf.; tengerentúli szállítási cím esetén: 65 USD/évf.

TISZTELT SZERZŐINK, LEENDŐ SZERZŐINK!

A Turul 2020-tól megváltoztatta közlési szabályzatát. A szakirodalmi hivatkozásoknál a Századok folyóirat közlési szabályzatát alkalmazzuk. Kérjük, tanulmánya benyújtása előtt feltétlenül tájékozódjon a lap közléssel kapcsolatos elvárásairól, és a szabályzatban foglaltakat követve készítse el munkáját! A részletekről honlapunkon (<https://turul.mhgt.hu/>), a *Szerzőinknek* menüpontban olvashat. Ugyanitt található a levéltári hivatkozások szabályzata is.

E folyóiratszámunk megjelenését az NKTK Nemzeti Kulturális Alap
504101/4415 azonosító szám alatt nyilvántartásba vett pályázati célként támogatta.

Nemzeti
Kulturális
Alap